

Pretiuulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu V.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariulu

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 103.

— Sibiu, Mercuri 29/10 Ianuariu. —

1882.

Abonamentu nou

la

„Observatoriulu“

pe semestrulu 1-lea din anulu alu VI-lea, carele se incepe din 1/13 Ianuariu 1883 si ese regulatu de doue-ori pe septemana, in unele casuri si cu suplamente.

Pretiuulu este insemnatu de ssupra si alaturea cu titulu, adeca in laintrulu monarchiei pe 6 luni 4 fl. v. a., pe 12 luni 8 fl. v. a. In afara de monarchia 11 franci pe 6 luni, 22 franci pe 12 luni.

Espeditiunea prin posta e cu atātu mai regulata, cu càtu liniile posteloru se inmultiescu pe fiacare anu in tôte regiunile si directiunile, spre mare comoditate a publiculu.

Ori-ce reclamatiune se se faca celu multu in optu dile, spre a se implinì in regula.

Fiindu-cà nu ne convine a tiparì prea multe exemplarie de prisosu, amu regulatu totusi editiunea asia, cà pàna la 3/15 Februaru se potemu sierbí cu toti Nrii incependu dela 1 cu atātu mai virtosu acum, in acèsta epoca agitata fòrte, atātu in tièra la noi, càtu si in afara.

Celu mai usioru modu a prenumerá este prin mandate (asemnatiuni, (blanquette) postali. Dara adresele se fia scrise exactu pe cuponulu blanquettei in dosu. A se adressá de a dreptulu càtra redactiune: Sibiu, in Transilvani'a Piati'a mica 27.

Armat'a imperiala considerata dupa nationalitatea genetica.

Nu credemu se fia unu singuru poporu, care se nu voiéscu a pune celu mai mare temeiu pe contributiunea ceruta de càtra statu in sange, adeca servitiulu militariu. E timpulu juniei si alu barbatiei, este viétia de omu aceea ce dau popòrale pentru conservarea statulu.

In Nr. 102 noi arataramu ce temeiu punemu pe contributiunea de sange si cum pretendemu cá se i se recunósca din tôte partile importanti'a ei. La alte ocazioni, de nenumerate-ori, in tôte timpurile amu indemnatu in totu modulu pe junimea nóstra, cá se apuce carier'a armeloru. Este cunoscutu respunsulu datu la indemnuri de acestea inainte cu 30—40 de ani, cá si celu ce se dà astadi: Bucurosu, dara se scimu pentru-ce, si se fimu ascurati, cà nationalitatea nóstra nu va mai fi obiectu alu urei, alu urgiei, alu persecutiunei; precum si se scimu, cà servindu patriei si tronulu cu credintia si bravura, conduit'a nóstra si tôte actiunile militare executate prin noi ni se voru adscrie si computá nóue, si nu se va mai suferì cá se se impenie cu ele alti, despre cari poporulu dice: „La placinte inainte, la resboiu inapoi.“

Cam inainte cu unu anu diarele publicasera unu conspectu alu armatei, compusu dupa nationalitatile genetice, in acela romanii din monarchi'a intréga erau aratati cu unu contingentu numai cá de 34 mii ostasi. Se dice cà in registrele ministeriulu centrale trupele imperiali sunt classificate exactu, nu numai dupa regiunile de intregire, ci si dupa confessiunile religiose si chiaru dupa nationalitatile genetice, fara a mai face nu sciu ce secretu mare din informatiuni cá acestea.

Nóue ne veni dela màna buna unu altu conspectu intocmitu dupa nationalitati genetice, pe temeiuulu legei de inolare (Wehrgesetz) din a. 1868 dupa introducerea si aplicarea ei practica, atātu la armata pe uscatu, càtu si la flotta (marina). Pe atunci inca nu apucase a se desfiintá graniti'a militara din Banatu si Croati'a. Asia dara pe temeiuulu acelei legi:

- 1) armat'a permanenta delinia cu marin'a impreuna, activa si reserva, adeca obligata a servi cu totulu 3 + 9 = 12 ani, este de 800,000
  - 2) Militi'a de granitia 54,000
  - 3) Militi'a teritoriala (Landwehr) 200,000
- Sum'a totala . 1.054,000

Luandu de temelia pe langa legea de inolare totuodata si numerulu locuitorilor monarchiei dupa nationalitatile genetice, asia cum se aflau aceia dupa conscriptiunea dela 31 Dec. 1870, din monarchi'a intréga esu trupe dupa nationalitati:

	soldati	In tierile austriace	In tierile corònei ung.
Germanii impreuna cu sasii transilvani . . .	244,000	244,000	50,000
Tôte popòrale slave, ceehi, croati, poloni, slavaci, serbi, ruteni, sloveni	489,000	376,000	113,000
Toti romanii	108,000	18,000	90,000
Toti magiarii si secuii	155,000	5,000	150,000
Alte poporatiuni, cum armeni, evrei, tígani etc. etc.	28,000	15,000	13,000
Sum'a totala	1.054,000	638,000	416,000
		1.054 000	

La cele trei cifre, prin care se representa elementulu geneticu romanescu, avemu se observamu a) cà in 18 mii soldati romani din provinciile cisalaitane sau cum se dicu austriace, se numera nu numai romanii din Bucovin'a, ci si cei din Istri'a, cum si cei de nationalitate italiana din Tirolu, Friaul (Furlanii) etc.; b) cà pe candu se compuse acestu conspectu, graniti'a militara inca nu erá desfiintata de totu, prin urmare se mai numerau romani si intre slavi.

In totu casulu, separandu si pe tiroleni, furlani, dalmatiani si luandu numai 4000 soldati romani din Bucovin'a la cei 90 mii soldati romani càti esu pe 12 ani din Transilvani'a si Ungari'a, totusi elementulu curatu romanescu orientalu (Ostromanen) cum ii dicu austriacii, Dakorománok cum ne dicu magiarii, este representatu in armat'a Maiestatiei Sale cu cifr'a respectabila de 94,000 dicemu nouedieci si patru mii ostasi, carii stau sub juramentu si potu fi chiamati in fiacare di sub stindartu dela ocupatiunile lor, cu care 'si castiga pana de tôte dilele, si rupti din sinulu familiiloru, spre a'si espune viétia si intru o multime de casuri a sangerá pe campuri de batalii crunte, sau in casulu celu mai bunu a se intòrce de acolo, daca nu schilavitu de totu, adesea inse cu defecte fisice, de care nu mai scapa in tóta viétia lor.

Asia dara supremulu Beliduce alu armatei sale dispune de unu numeru de ostasi romani, din care se potu compune ori-candu trei corpuri de armata, gata a trece prin focu si prin apa. Acestu adevèru nu ar trebui se'lu pérda din vedere nici acei adversari inversiunati ai natiunei romanesci, cari nu incetédia di si nópte a o defaimá si a'si versá la tôte ocaziunile infocata lor ura asupra ei, in locu de a'i cunósce meritele si lealitatea ei pentru monarchia si tronu.

Da, dieu 94 mii de trupe armate si combatante, merita mai multu decâtu subventiunile miserabili intinse clerulu cu titlu batjocuros de mila, candu aceea este numai o prea neinsemnata recompensa, care nu merita nici vorba pe langa valile de sange romanescu ce se versá in tôte resboiele mari si s'au versatu totu asemenea in tôte vécurile, éra prin acelea fapte bellice au manifestatu totuodata poterea de viétia a acestui poporu.

Din Romani'a

Revisiunea constitutiunei, asediamenteloru politice si nationali ale unui statu nu are se interesedie numai pe locuitorii aceluia, ci in o multime de casuri si din diverse cause si pe gubernelore si

locuitorii staturilor vecine. Nu odata s'a intemplat in lume, cà unu statu de altumentrea suveranu, prin schimbarea asediamenteloru sale a provocatu resboiu cu alte staturi. Monarchiile de exemplu nu potu suferì in apropiare institutiuni republicane, cum nu suferè nici gubernelore absolutistice constitutiuni parlamentarie. In anii 1821/2 Austri'a s'au aruncatu cu armata asupra staturilor italiane, din cauza cà poporulu proclamase câte o constitutiune. Un'a din cauzele de dissensiune intre Austri'a si Russi'a este in dilele nóstre, cà polonii din Galiti'a se bucura de multe asediamente liberali, care in Poloni'a russésca nu sunt suferite.

Ar fi cu totulu de prisosu a mai numerá si cauzele, pentru care nu numai regimulu austro-ungurescu, ci si noi poporulu avemu se ne interessamu fòrte de apròpe de revisiunea ce se prepara constitutiunei romanesci celei din 1866; de aceea ne amu decisu si noi a urmarì dupa potintia fasele prin care va trece aceea. Astadata facemu locu la urmatòriile sciri si apretiare:

„Dio'a de eri va ocupá unu locu insemnatu in istori'a propasirei pacinice a Romaniiei pe calea democratiei si liberalismulu.

Eri, in adevèru, cestiunea revisiunei constitutiunei, multu si indelungu discutata in timpu de mai multe luni, de càtra tôte organele de publicitate, si in urma multu discutata, si candu parasita candu reluata, intr'unu mare numeru de intruniri ale deputatiloru si senatoriloru, a fostu in fine resoluta.

Senatulu si Camer'a au admisu revisiunea.

Senatulu, cu o maioritate de 30 voturi contra 3 si Camer'a cu 101 contra 20 voturi, au votatu propunerea urmatòria:

„Avendu in vedere articolulu 129 din constitutiune, adunarea deputatiloru, in virtutea dreptulu ce'i dà acestu articulu, declara cà este trebuintia a se supune revisiunei dispositiunile articoloru 1, 44, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 68, 69, 70, 71, 72, 75, 76, 77, 78, 131 si 133 din constitutiune, precum si a se inlocuì cuventulu de „Domnu“ cu acela de „Rege“ si cuventulu de „Principatu“ cu acela de „Regatu“, ori-unde s'ar affá in constitutiune.

„Intre dispositiunile transitorie ale constitutiunei, se se admita o dispositiune, dupa care constitutiunea, cu tôte efectele ei, se se póta intinde, pintr'o lege speciala, si asupra judetieloru Tulcea si Constanti'a.“

Pe langa acesti articoli. sectiunea I a Camerei a propusu a se revisuì si art. 42, pentru a se determiná incompatibilitatile intre mandatulu de senatore si de deputatu cu diferitele functiuni salariate de statu;

sectiunea a dóu'a si a cinci'a au propusu a se revisuì art. 9, in scopu de a inlesni romaniloru nascuti in alte state recunóscrea exercitiulu drepturiloru politice in Romani'a;

sectiunea a cinci'a a mai propusu: revisiunea art. 19, spre a se adaoge, pe langa casurile de espropriare pentru utilitate publica acolo prevediute, si necessitatea cautarei si esplotarei mineloru, pentru a inlesni desmormentarea tesaureloru ce dormu in sinulu pamentulu;

asemenea a cerutu revisiunea art. 24 si 105, spre a se interdica, chiaru prin constitutiune, arestarea preventiva in materia de pressa si a se precisá lamuritu competentia juriulu in materia de delictu de pressa.

Aceste propuneri au fostu supuse Camerei in siedinti'a de a séra, printr'unu raportu alu duulu Emilu Costinescu, raportorele comitetulu delegatiloru sectiuniloru.

O singura voce s'a ridicatu in contra principiulu revisiunei si a unora din punctele ce se propunu a se revisuì.

Intr'unu fòrte lungu discursu, d. N. Blaremburg s'a incercatu a dovedí pe de o parte cà neoportuna

articollu cutare din constituțiune are se se modifice. In constituțiune se dice, că trebuie se aretati intr'unu modu positivu ce se va modifica si cum se va face modificarea. Ei bine, acésta nu se aréta.

Dsa adauge, că pentru modificarea constituției trebuie judecata matura, éra nu urgentia.

Dn. Costinescu. Dloru, acésta propunere trebuia se vie inaintea dv. insotita d'o espunere de motive, in care se arata anume ce articole din constituțiune, si in ce scopu se propunu a se modifica; inse, in faci'a resolutiunii neasteptate pentru unii din noi, prin care camer'a si-a luat vacantia chiaru de mane, si pe candu eu eramu dincolo, ocupatu a termina espunerea de motive, d. Campineanu a fostu nevoitu a ve citi imediatu propunerea, fara a ve putea comunica in acelasi timpu espunerea de motive. Acum dar, candu cestiunea espunerii de motive este radicata, se-mi permiteti se v'o citescu.

Dn. Costinescu citește urmatórea espunere de motive:

Dloru deputati!

Nu este nici unulu dintre noi care se nu fia petrusu de ideia, că nu ii e permis se se atinga de pactulu nostru fundamentalu, de cătu cu cea mai mare circumspectiune. Respectulu cu care toti suntemu datori se incongiuramu constituțiunea, este cea mai puternica garantia a ordinii sociale si politice a țierei nóstre.

Intre titlurile prin cari constituțiunea din 1866 se impune respectulu nostru, este si acela că, in inalta-i intiepciune, ea asigura putinti'a unei dezvoltari progressive a institutiunilor nóstre pe calea civilizatiunii, fara sgudiri violente, prin singurul efect alu vointiei legale aretata de natiunea.

Art. 129, privitoru la revisuirea acestei constituțiuni, deschide calea ori-caroru imbunatatiri, pe cari timpulu le aru areta că neapérate a se face in acésta opera perfectibila că ori-ce lucrare omenésca.

Ori-ce epoca are neajunsurile si imperfectiunile sale, care nu se recunosc pe deplinu de cătu atunci, candu esperienti'a le a doveditu.

Constituțiunea nóstra, de si este intemeiata pe principii mantuitoare, totusi nu putea se nu porțe sigilulu epoei care a produs-o.

Acea epoca avea doué semne distinctive:

1. Coalitiunea elementelor politice, cu principiele cele mai opuse, spre a ajunge la resturnarea regimulu principelui Cuza si la stabilirea unei noue ordine de lucruri.

2. O reactiune naturala in contra totu ce se atingea de regimulu stabilitu de lovitura de statu dela 2 Maiu 1864.

Aceste doué semne ale epoei nu puteau se nu tréca si'n constituțiunea dela 1866.

In nouele base date prin constituțiune legii electorale (art. 58 până la art. 72) se recunósce atātu reactiunea in contra legii electorale a statutu-lui, cătu si compromissulu ce a trebuit se se faca intre elementele cu tendintie opuse, ce erau coalisate.

Aceleasi urme se regasescu in compunerea senatulu (art. 68 până la art. 77).

Desfiintarea consiliulu de statu (art. 131), a carui lipsa se simte atātu de multu asta-di, este asemenea unu efect alu reactiunii naturale in contra totu ce se atingea de regimulu dela 2 Maiu.

Dupa siépte-spre-diece ani aprópe de esperiintia si de practica a regimulu constitutionale, pasiunile si temerile din epoc'a crearii constituțiuni s'au potolitu. Imperfectiunile unei epoe anormale s'au datu pe faci'a, si de multu dejá s'ar fi cerutu indreptarea lor, déca revisuirea constituțiuni n'ar fi in ori-ce stare de lucruri, actulu politicu celu mai gravu, care nu se póte intreprinde de cătu dupa o matura cugetare.

Asta-di inaintamu inse intr'o stare de lucruri normala; chiaru luptele de partita au luat unu caracteru mai stemperatu, mai potrivit cu epoc'a de liniste in care ne aflamu. In acésta situatiune, simtimu mai multu consecintiele ce le-a avutu in constituțiunea nóstra epoc'a turburata dela 1866.

Pe de alta parte situatiunea nóstra politica cá statu independinte in concertulu statelor Europei, s'a regulatu pe deplinu, si nu mai este aceea pe care o consacra constituțiunea in 1866.

Suntemu dar ajunsi din tóte puntele de vedere in momentulu candu putemu da, cu liniste si cu esperienti'a dobendita, form'a normala ce convine constituțiuni nóstre, in noule conditiuni politice si sociale in cari se afla Romani'a.

Viéti'a politica si sociala a țierei nóstre a inaintatu cu pasi de uriasi. In comparare cu inaintarea vietiei publice in alte state, Romani'a n'a

percursu, dela 1866 până asta-di, 17 ani, ci mai multu de jumetate secolu.

Prin acésta repede inaintare, s'au desveluitu noue imperfectiuni, pe langa imperfectiunile pe care starea lucrurilor dela 1866 le pusesse in constituțiunea nóstra, mai cu osebite in ceea ce privesce basele alegerii reprezentatiunii nationale.

(Va urmá.)

Din Dobrogea.

Citimu in diariulu Constanti'a Nr. 109 urmatórea scire interessanta pentru archeologi, istorici si alti barbati cari se ocupa cu sciintiele:

„Teritoriulu Dobrogei pe care a inffloritu atātu timpu clasicitatea Greca si Romana, este bogatu in remasitie pretiósse ale artei antice. Pietre cu inscriptiuni grece si latine, obiecte de arta din timpulu orasielor Istri'a, Tomi si Callatis, stau inca ascunse, risipite pe câmpuri séu inchise in ziduri parasite. Aceste bogatii archeologice trebuescu strinse si pretiuite dupa valórea lor. Suntemu datori a le culege cu veneratiune de pe unde se gasescu si ale pastra cá pe nisce scumpe remasitie a le stramosiloru nostri. Nu le putemu lasa profanate de ignorantia séu nepasare.

Trebuescu pastrate int'unu museu ingrijitu cu celu mai deosebitu respectu pentru istoria si arta.

De aceea prefectur'a a infintiatu unu nou museu alu judetulu, in care se se pastredie ori-ce pietre cu inscriptiuni si obiecte antice de arta si valórea istorica.

Rugamu dar cu totu dinadinsulu, cá ori-cine va gasi asemenea pietre cu inscriptiuni, se le trimita prefecturei pentru museulu judetulu.

— (Intre acestea unu numeru de monumente se afla transportatu la Bucurescii in cei doi ani din urma; se mai afla inse fórtse multe in Dobrogea, atātu eline cătu si latine, in mani'a toturor devastatiuniloru intru 1500 de ani).

Din comitatulu Bihoru in Decembre 1882.

Meduvosulu comentariu venitu nóue dela mân'a unni barbatu de ánima, este indreptatu asupra nefericitelor cuvente pronuntiate de cătra maramurasieni in 21 Nvbre, relative la aplicarea romaniloru in functiuni, elu este totuodata ilustratiune prea nemerita la totu ce s'a scrisu in cătiva Nri ai acestui diariu despre critic'a positiune a functionariloru de nationalitate romana in statulu acesta, precum si la torturile sufletesci si la abnormele daune materiai, caroru este supusu poporulu prin functionari de alte nationalitati, cari sau nu sciú nici-unu cuventu romanesce, sau cá vorbindu strica si batjocorescu acésta limba atātu de reu, in cătu ómenii sau nu'i intielegu nici-decum, sau cu totulu pe dosu, precum nu intielegu nici functionarii pe ómeni.

Cu placere facemu locu acestei corespondentie, modificandu numai unele expresiuni si termini preta; ne descoperimu totuodata ferbintea dorintia, cá se se afe cătu mai curendu in tóte comitatele si regiunile locuite de romani căte trei patru barbati totu asia de ánimosi, carii se publice totu asemenea informatiuni dorite de publiculu intregu, cá fórtse necesarie. Se judecamu bine si se ne scuturamu comoditatea, cá-ci nu avemu timpu de perduto. Red.

Comentariulu din Biharu este acesta:

„Romani nu se potu plange nici de aplicarea in functiune.”

Asia dicu in anatem'a de comanda cătiva individi din Maramurasiu. Cu unii cá acestia dóra ar fi mai consultu cá nici se stea in vorba suflare romanesca; dupace inse vice-comite Mihalca e descriu cá omu honestu, din o familia romana venerata, cătra densulu imi ridicu vocea rogandu'lu, cá se descinda din scaunulu seu de vice-comite, se nu mai represente in persón'a sa si a celorlalti functionari dintr'unu singuru comitatu nici pe natiunea romana, nici functiunile, ci se vina până la noi in comitatulu Biharu, unde daca locuitorii romani nu sunt in majoritate, sunt inse in numeru egale cu ceilalti.*) sau se se convinga incai din schematismu despre numerulu functionariloru de nationalitate romanesca aflatori in capital'a acelu municipiu, adeca in Oradea mare; éra venindu la faci'a loculu, ii va cautá se inrosiésca, daca va audí cá mai toti functionarii tractédia causele si tóte afacerile cu romani numai prin asia numiti interpreti (dragomani, talmaci). Sau se mérga la Beiusiu, a carei regiune poti dice cá este curatu romanesca, unde se afla concentrate câteva ofiolate publice, cum judecatoria regésca, cartile de proprietati immobile, pretoratu (subprefectura), perceptoratu scl., se numere căti romani se afla aplicati? Este unulu transplantatu din Transilvani'a, care intre ceilalti ne-romani culesi dóra din tóta lumea si din tóte profesiunile cá o planta exotica isi plange peatele stramosiloru. Óre ce va dice honestulu Mihalca la acésta? ar fi bine se intrebe pe cătiva fia a acestui cercu, d. e. pe advocatii Cretiu, Fasié, Simai scl., pentru-ce nu ceru functiuni? Sau dóra 'i voru raspunde mai bine cei cari au luat lumea in capu, toti cu diplome de advocati, ba cei

mai multi si fosti functionari, de ex. Marcusiu, Borha, Secula, Dringo, Horvath, Teod. Papp, Georgiu Lazaru; sau se intrebe pe advocatul Paulu Popp, cum, pe langa tóta inteligenti'a sa, cu ce pretiu (alu sangelui) a reusitu abia, prin trud'a cumnatulu seu ablegatu Gerardu Véghsö, cá se fia denumitu de subjude la Vascau? Sau voiú aminti pe bravulu diriginte dominalu din Beiusiu Josifu Romanu, care a servitu statulu cá functionariu stimatu de toti, a fostu si vice-comite in Biharu, daca acesta nu ar fi romanu, astadi ar fi diriginte alu unui domeniu episcopescu? Sau ce voiú dice despre fal'a Beiusiulu distinsulu barbatu Parteniu Cosm'a, fostu deputatu in trei periode, despre care nici cei mai fanatici magiari nu cutédia a dice alta, decātu cá numai pentru aceea s'au incordatu din respoteri cá se'lu trantésca de parete in alegerile din urma, prin midiolóce nelegiuite, pentru-cá nu 'ia chiamatu se se indópe si sature la unu banchetu (ospetiu), pe care nu l'au datu elu, ci cu totulu altii in onórea lui? Óre acesta cá bunu patriotu nu ar fi aplectatu a serví patri'a si natiunea intr'o functiune amesurata talentelorú sale?

Sau ce va dice mosiulu Mihalca despre vecinulu comitatu Satmaru, unde orasiulu Carei (N. Károly), actual'a capitala a numitulu comitatu, temendu-se cá nu cumva se'si pérda acestu privilegiu si se tréca acesta la orasiulu rivalu Satmaru, care ar avea mai multe titule de a fi capital'a municipiulu, a votatu in sesiunea din urma in contra celor 13 comune magiare cu diece mii locuitori annexate din comit. Satmaru la comit. Ugocia, éra in schimbu se capete din comit. Selagiu mai aprópe de Carei 44 comune cu 31 mii locuitori, dintre cari 22 mii sunt romani. Acuma diariiele din Satmaru striga in gura mare, cá n'au nici-o lipsa se se sporésca comitatulu cu 22 mii romani, candu si până acum dupa marturi'a lorú sunt: 3 cercuri magiare cu 77,470 loc. pe 28 mil. □, 4 cercuri romane cu 108,891 loc. pe 50—8 mil. □, 2 cercuri mestecate cu 96,219 loc. pe 31 4 mil. □.

Ei singuri spunu mai incolo (vedi „Bpesti Hirlap“ Nr. 345, 15 Dec.), cá magiarii sunt compacti numai pe teritoriu de 28 mile patrate, éra romanii pe 83 m. p. Asia dara chiaru ei recunosc atātu in cifre numerice, cătu si dupa teritoriu, cá locuitorii de nationalitate romanesca se afla in majoritate preponderanta.

Acuma se ne spuna mosiu Mihalca et consortes, cari cutédia se adune subscrieri in numele natiunei, căti romani sunt aplicati intre multimea romaniloru din Satu-mare?

Ce e caus'a, cumcá tinerii de acuma nici nu mai cutédia a imbraósiá carier'a juridica? respunda egoistii din Maramurasiu, cari au avutu absurd'a temeritate de a subscie ridicól'sa anatema, jocandu o comedia nu sciú din căte acte, intre care cá din batjocura se dice cá romanii in Ungari'a sunt egalu indreptatii!

Cutédia cineva se mai vorbésca inca si astadi despre drepturi egali? Se vedemu care sunt acelea drepturi. Noi cunóschemu de ex. pe acestea: Tractarea brutala cu ocas'unea al-geriloru dietali; denegirea subventiuniloru dela scótele romanesce; infintierea societatiiloru de magiarisare până si la Oraviti'a; monopolisarea functiuniloru; eschiderea limbelorú natióнали; legile scolare, imbuldirea de a se alege chiaru si prin fortia totu numai magiari sau magiaroni de membrii ai adunariloru si consiliiloru municipali, ba inca si comunali, inca si atunci candu alegerea are locu ex officio; pretori, subpretori, scriitori (copisti, cancelisti), notari sunt infundati in adunari municipale, care se dicu a fi autonóme. Vai de autonomia representata prin functionari, ce tremura cá frundi'a de plop de inaintea prefectulu lorú! Sau cá mosiu Mihalca nici ungurescu nu mai citește, nu scié nici ce face parlamentulu magiaru, unde numai in dilele trecute s'au facutu propunere, cá se se schimbe magiarii din Romani'a cu romanii din Ungari'a, dandu 2 romani pentru 1 magiaru. Óre atunci nu voru merge in schimbu si functionarii municipali din nati'a? In acelu casu ei cá mameluci ascultatori si supusi aru trebú se primésca. Póftimu, in secolulu alu 19° impertinentia asiatica cá acésta, manifestata de cătra fanatici in faci'a Europei, in parlamentulu magiaru, unde pe romani ii socotescu cá pe o marfa si unde locuitorii stravechi, leali, supusi la tóte greutatile si nevoile țierei, sunt tractati cá ómeni dusi in captivitate dintr'unu resboiu barbaru, apoi dati in schimbu. Eu inse revinu la acea opiniune, cá e contra demnitatiei romane de a mai stá de vorba cu nisce ómeni nefericiti, a caroru fapta acum o iau chiaru comandantii lorú in bataia de jocu si isi ridu in pumni de acea pacalitura.

Nu me potu rabdá inse, cá se nu mai intrebu pe honestulu mosiu Mihalca: óre candu vede căte unu copilu romanu talentatu, nu'lu róde consciint'a cá au anatemisatu inaintarea lui ca romanu; sau candu ambla in functiunile sale intre muntii Maramurasiulu si aude căte o dragalasia nevasta adormindu'si copilulu, cantandu doine dulci romane, óre nu'si aduce aminte cá prin anatem'a sa au subscrisu magiarisarea, si de cumva ar aterná dela subscrierea sa, atunci nu preste multu in locu de doinele romanesce invetiade dela semidiei, aru suná pe muntii Maramurasiulu „ej haj csu haja.“ Óre dupa o meditatiune cá acésta potere-ar romanulu Mihalca dormí in pace? Dórna inse mosiu Mihalca in pace, cá numai atunci voru potea face din romani magiari — macaru de s'aru aflá si mii de renegati intre ei — candu voru fi in stare se risipésca muntii facénda din ei campii.*)

*) Ardelenii, precum cam sunt si ei glumeti si humoristi, raspundu la atentate de acestea cu urmatóriele versurile:

Hei jupane Saracila,
Multu imi e de tine mila;
Cá tu limb'a mi luá,
Candu sórele 'n locu va stá;
Candu va face plopulu pere
Si va dá stejariulu mere. Red.

*) Comitatulu Bihor sau Biharu, sau cum ii dicu ardelenii Bihari'a, este unu teritoriu vastu intinsu pe 200 miliarie austriace patrate de căte patru mii stanjini patrati, cu locuitori in numeru de preste 550 mii.

Din țeri straine.

Mórtea barbatului de statu Leon Gambetta a produsu unu adevratu cultu, nu numai la imens'a majoritate a francesiloru din statulu intregu, cari tînu la form'a guvernului republicanu, ci si afara din Franci'a la alte popóra. Dupa tata de origine din Genua in Itali'a, parintii lui inse stramutati mai de multu in Franci'a, fiulu loru nascutu in anulu 1838 la Cahors, crescutu cá francesu, venitu la Parisu cá se'si termine studiele juridice, isi castigà diplomele si curendu se alese unulu din primii advocati ai Franciei si ai capitalei, la care 'lu ajutà in cause grele si temperamentulu seu meridionalu ardietoriu. Cá omu politicu, Gambetta combatuse din respoteri alaturea cu betranulu Thiers, cu Jules Favre si cu sistem'a gubernamentală alui Napoleonu III-lea, se opuse si la declaratiunea de resboiu asupra Germaniei in a. 1870; dupace inse a fostu declarat, Gambetta cá si altii au statu cu peptulu cá Franci'a se ésa victoriósa. Dupa catastrofa dela Sedan si impresurarea Parisului prin armat'a germana, Gambetta scapà din Parisu intr' unu balonu si avù fericirea de a cadé pe uscatu; apoi alergandu la Tours, unde se aflà o delegatiune a guvernului provisoriu, pe candu Franci'a nu mai avea armata si a trei'a parte din tíera erà ocupata de germani, Gambetta cu elocenti'a sa convingatória si cu foculu seu meridionale, cu o energia extraordinaria inspirà francesiloru curagiu nou, scóse cá din pamentu alte dóue armate, facù unu imprumutu de câteva milióne in Franci'a, castigà generali si apoi in calitate de dictatoru pe unu timpu scurtu, plecà asupra germaniloru spre a'i respinge dela Paris. Ne aducemu aminte cu totii de érn'a grea din a. 1871. Gambetta n'a reusitu dupa dorintia, Parisulu a cadíutu; dara fapt'a lui de atunci a storsu admirarea lumei intregi. De atunci si pana aprópe de mórtea sa Gambetta participà la tóte afacerile publice ale patriei sale in functiunile cele mai inalte, éra anume cá presiedente alu camerei si pe unu timpu cá ministru in modu eminente. Scopulu seu celu din urma erà reluarea Alsatiei si Lotaringiei dela Germani'a, inse la timpu; pe langa acésta elu inca tinea la principiulu nationalitatiloru, din care cauza ilu jalescu si cehii si alte popóra.

La ingropatiunea lui Gambetta au asistatu pana la trei sute mii de ómeni, éra cununile trimise din tóte partile au fostu incarcate pe dóue cara mari. Conductulu s'a deschisu in 6 Jan. pe la 9 óre demanétia dela palatulu Bourbon la cimiteriulu celu renumitu Pére La Chaise si a duratu pana la 3 1/2 óre dupa amédi. S'au tinutu trei discursuri funebre oficiali; tóte altele s'au consideratu cá private, pentru care guvernulu nu ia nici-o respundere anume relative la amerintiarile facute de cátra unii oratori imperiului Germaniei. — Acesta a fostu Gambetta.

De altumentrea vomu cá si noi locu in altu Nr. la o schitia biografica a repausatului, cu atátu mai virtosu, cá de numai romanii, dara si grecii, cehii, turcii, italianii, rusii si alte popóra, afara numai de germani si de magiari au avutu pe reprezentantii loru la acea cerimonia funebrala, care se póte asemená numai cu ne mai vedíut'a pompa a aducerei remasitiiloru pamentesci ale imperatului Napoleonu I in 15 Sept. an. 1840 dela insul'a St. Helena la Paris.

Itali'a. Rom'a. Sciri fórte urite vinu mereu din acea capitala. Dupa-ce deunadi aruncara cu pétra in trasur'a ambasadorului austro-ungurescu, apoi la câteva dile impuscara in tabl'a dela palatulu ambasadei austriace, pe care sunt armele (insignia) monarchiei austro-unguresci. Mai urmara si alte insulte. In acelasu timpu studentii din Rom'a si alta tinerime preparasera bustulu lui Oberdank si'lu asiediasera la unu locu anumitu cu scopu cá se'i faca solemnitata desvelirei. Guvernulu luà éراسi mesuri energióse, inchise pe capii aceloru intreprinderi si'i dete in judecata, éra bustulu lui Oberdank ilu confiscà. Cu acestea mesuri inse irità si mai multu pe partid'a Irredentei atátu asupra sa si a regelui, cátu si asupra Austro-Ungariei. In acelasu timpu acelea demonstratiuni violente si insultele comisse in Rom'a contra monarchiei austro-unguresci au produsu resensu fórte mare in regiunile superiori ale societatiei din Vien'a, cá si in press'a germana, in cátu acuma nu mai vrea se scie nimeni de planulu cunoscutu, cá adeca Mai. Sa imperatulu Franciscu Josifu I se întórca visit'a regelui si reginei italieni, data la Vien'a in anulu trecut, ci din contra, unele diarie laudaróse amerintia pe italieni cu visita de armata! Se pare inse cá partid'a Irredentistiloru cari voru cu ori-ce pretiu Triestulu si Tirolulu pe cátu este italianu, cresce pe anu ce merge in numeru si in midiolóce.

Acilea merita a ne insemná fórte bine, cá totu in dilele acestea, compatriotii nostrii magiari folosindu ocaziunea implinirei anului alu 80-lea din viétia lui Ludovicu Kossuth, alérga la elu mai multu cá la unu suveranu, incarcandu'lu din tóte partile tierei cu sute de adrese, in care i se inchina cá la singurulu loru salvatoru, cá la unu idolu din vechime, in cátu ti se pare cá o facu inadinsu in mani'a cuiva, seu cá o amerintiare indirecta.

Romanii aru face fórte bine, daca idolii de acestea si le-aru mai crestá si ei pe betiele loru de alunu sau de cornu, cá-ci vai reu ne-aru mai veni, candu ne-aru surprinde odata vreunu tunetu infricosiatu din somnu.

Sciri diverse.

— (Necrologu.) Vasile M. Moldovanu presiedinte forului pupilaru alu comitatului Tirnavei-mici in numele seu si alu prunciloru sei Emiliu, Juliu, Julia, Claudia Cornelia si Leontina cu ánim'a inecata de durere, aduce la cunoscinti'a amiciloru si cunoscutiloru sei, cá iubita sa soție Susana Moldovanu nascuta Isacu dupa unu morbu indelungatu de plumani, pregatita fiindu cu celea sante in 5 Jan. st. n. demanétia la 6 óre si-au datu sufletulu in mán'a Creatorului in anulu etatiei 54-lea si alu fericitei casatorii a 32-lea.

Fie-i tierin'a usióra.

— (Apropo de mórtea lui Gambetta.) Ilustrulu omu de statu, a carui pierdere este ireparabila pentru Franci'a, a fostu nasiulu fiicei dlui Titus Dunca, dra Alma Leonia nascuta la 1874. Acestu botezu a fostu facutu prin procuratie, fiindu insarcinatu pentru acésta consululu francesu din Jasi, — si nasiulu constituise finei sale, cá daru de botezu, o renta pe viatia (4 la suta) de 2000 franci pe anu.

Acésta fetitia, a carei inteligentia si educatie este dejá superióra la etatea ei, a fostu prezentata anulu trecut si Reginei nóstre de către matusia-sa dna Constantia Dunca-Schiau, eminenta nóstra femeie de litere, care o cresce la Pest'a unde locuesce.

Fostulu dictatoru alu guvernului apararei nationale din 1870, a cunoscutu pe d. Dunca in acelu anu candu, pentru prima óra, a servitu in armat'a francesa, campania din 1870-71, — fiindu de serviciu la gar'a dela Tours, candu elu sosi in acelu orasiu dupa coborirea din balonulu cu care esise din Paris. In urma, multu interessu purta compatriotului nostru pe care atátu atunci elu ilu inainta la gradulu de capitanu in Ianuaru 1871, dupa bataliile dela Le Mans (ale armatei Loarei din care facea parte d. Dunca), — precum si anulu trecut mijloci reprimirea-i in armata Africeii, cu care dsa facù campaniile Saharei algeriane si ale Tunisiei. („Resb.“ din 23 Dec.)

— (Schimbarile de nume in Romani'a) au devenitu unu adevratu scandalu. Lipsindu-ne in acésta privintia o lege speciala, fia-care isi schimba numele ori candu si ori cum voiesce, fia omu partiularu, fia comerciantu sau altulu, ceea ce dà nascere la multe si mari inconveniente, mai cu séma in comertiu, unde se potu comite abusuri grave in asemenea casuri. Astu-felu de exemplu amu observatu dilele acestea, cá unu librariu din strad'a Lipsani de nationalitate ovreiu, si-a schimbatu deodata numele de pe firma pravaliei sale. Pentru ce astu-felu de surprindere?

Guvernulu ar face bine, daca ar pune stavila acestui scandalu, introducendu o lege, dupa care niminea se n'aiba dreptulu a isi schimba numele fara de a da scire vre-unei autoritati, si anume dupa nisce formalitati óre-care. (Totu dupa „Resb.“)

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

4 Ianuaru st. n. 1883.

Fonduri de Statu:

Banca Nationala (500 l.)	312 60
Societatea „Dacia-Romania“ (300 l.)	404.—
Banca Romaniei (500 l.)	208.—
Soc. cred. mob. rom. (500 l.)	—
Soc. rom. de construct. si lucrari publice (l. 500)	—
Rent'a romana 1875 5%	90.—
Rent'a romana amort. 5%	97.—
Rent'a romana (Ruralu conv.) 6%	99.—
Obligatiuni de Statu C. F. R. 6%	—

Valori felurite:

Creditu fonciaru ruralu 7%	104.—
Creditu fonciaru ruralu 5%	91.—
Creditu fonciaru urbanu 7%	100.—
Creditu fonciaru urbanu 6%	92.—
Creditu fonciaru urbanu 5%	88.—
Obligatiunile Casci Pens.	222.—

Actiuni:

Inprumutulu Stern 7%	—
Inprumutulu Oppenheim 8%	—
Inprumutulu Municipal 8%	91 3/4
Inprumutulu orasiului Bucuresci cu lose	30 1/4

431/1882.

(136)

szám.

Árverési hirdetmény.

Alulirt kiküldött végrehajtó az 1881 évi LX. t. cz. 102 §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a fogarasi kir. járásbírótság 1680/1882 számú végzése által bethleni lakos Trimbítas János végrehajtató javára bethleni lakos Taflan Adám George és 9 társa ellen 300 frt. tőke, és eddig összesen 59 frt. 13 cr. perkoltség követelés erejéig rendelnt kielégítési végrehajtás alkalmával bíróság lefoglalt és 500 frt. becstült 11 dr. hámos ló, 2 dr. fehérszörű tehén és 3 dr. bivaltehen-ből álló ingóságok nyilvános árverés útján eladatnak.

Mely árverésnek a 5028/1882 szám kiküldést rendelő végzés folytán a hely színén, vagyis Bethlen község házánál leendő eszközésére 1883-ik év Január hó 15-ik napjának délelőtt 10 órája határidőül kitzetetik és ahhoz a venni szándékozók ezenel oly megjegyzéssel hivatnak meg: hogy az érintett ingóságok ezen árverésen, az 1881 évi LX. t. cz. 107 §-a értelmében a legtöbbet ígérőnek becsáron alul is eladatni fognak.

Az elárverezendő ingóságok vételára az 1881 évi LX. t. cz. 108 §-ában megállapított feltételek szerint lesz kifizetendő.

Kelt Fogarason 1881-ik évi Dec. hó 29 napján.

Kovács Mihály,
kir. bírósági végrehajtó.

Adeca: Se publica executiune in folosulu lui Joanu Trimbítasiu in contra locuitoriloru din Betleanu in comitatulu Fagarasiulu, anume Adam G. Taflanu si 9 soçi ai sei pentru datori'a de 300 fl capitalu si 59 fl. 13 cr. spese si se voru scóte la vendiare cu tob'a 11 cai, 2 vaci albe si 3 vaci de bivolu, pretiuite tóte acelea vite cu 500 fl. Licitatiunea va fi in Betleanu la 15 Ianuaru 1883 pe la 10 óre m. d. amiédi.

(137)

Conspectulu

operatiuniloru institutului de creditu si de economii „ALBINA“.

in lun'a Decembre 1882.

Intrate:	fl.	Esite:	fl.
Numerariu	84,619.97	Depuneri	102,704.—
Depuneri	104,977.67	Cambii escomptate	131,938.07
Cambii rescumperate	106,702.04	Inprumuturi hipotecari si alte imprumuturi	100,958.58
Inprumuturi hipotecari si alte imprumuturi	13,733.81	Interese pentru depuneri	1,383.80
Interese si provisiuni	18,138.61	Contributiune si competintie	86.33
Moneta venduta	98,598.81	Salarie si spese	2,388.11
Efecte	6,562.50	Moneta cumperata	77,011.55
Chiria	88.34	Conturi curente	45,024.64
La fondulu de pensiune	66.88	Diverse	4,888.86
Conturi curente	94,766.96	Saldo in numerariu cu 31 Decembre	74,567.78
Diverse	12,696.13		
	fl. 540,951.72		fl. 540,951.72

Sibiu, in 31 Decembre 1882.

Visarionu Romanu m. p.,
Directoru executivu.

J. Lissai m. p.,
Comptabilu.

Editoru si redactoru responsabile: G. Baritiu.

Tipariulu lui W. Krafft.